

Сценарио

МОДУЛ 3

Професионален обучувач за
возрасни: Ефективни методи на
учење и обука

Времетраење: Вкупно 8 часа, поделени на 4 модули

Учесници: Едукатори кои работат со групи на возрасни

Цел на обуката: Целта на обуката е да се разберат механизмите што го регулираат учењето кај возрасните, вклучувајќи ја теоријата на андрагогијата или Колбовиот циклус, да се запознаат учесниците со практичните аспекти на учењето кај возрасните, вклучувајќи стилови на учење, техники за правилна подготовка и реализација на презентации, како и да се запознаат учесниците со фасилитирањето како клучен аспект на процесот на образование за возрасните. Обуката исто така има за цел да воведо различни алатки и вежби кои ќе му помогнат на обучувачот да ги разбере потребите и очекувањата на учесниците и да ја прилагоди програмата за обука на тие потреби. Учесниците ќе имаат можност да стекнат практични вештини за работа и ефикасно пренесување на знаење на возрасни ученици.

Опис: Обуката е наменета за да им овозможи на учесниците да научат за механизмите кои го определуваат учењето кај возрасните, вклучувајќи ја теоријата на андрагогијата, Колбовиот циклус и други теории за учење на возрасни. Благодарение на обуката, учесниците ќе научат за стиловите на учење кај возрасните, практичните принципи на учење кај возрасните, ќе научат како да подготват и презентираат добри и интересни презентации, како и ќе научат што е фасилитирање и нејзината важност во процесот на образование на возрасните. Програмата за обука се состои од четири модули кои опфаќаат различни аспекти на учењето кај возрасните, како што се градење на ангажираност на учесниците, разбирање на фазите на обуката и променливите потреби на групата, како и работа со возрасни насочена кон максимизирање на нејзината ефикасност. Обуката е наменета за возрасни и ги зема предвид првенствено нивните образовни потреби.

Обем на обуката:

Модул 1: Вовед и цели на модулот (приближно 45 минути):

- Презентација на целите
- Активности за кршење на мразот
- Поставување на индивидуални цели од страна на учесниците

Модул 2: Разбирање на механизмите кои го регулираат учењето кај возрасните (приближно 1 час и 15 минути):

- Разлики помеѓу возрасни и деца
- Теорија на андрагогија
- Карактеристики на возрасните ученици
- Трансформациско учење
- Колбов циклус
- Бариери за образование на возрасните

Модул 3: Учењето кај возрасните во пракса (приближно 4 часа):

- Стили на учење
- Практични принципи на учењето кај возрасните
- Фази на процесот на учење
- Вештини за презентација
- Фасилитирање

Модул 4: Затворање (приближно 1 час)

- Резиме на клучните дискутирани точки
- Групна дискусија и рефлексивност
- Решавање на тест на знаење
- Истакнување на клучните сознанија и препораки за едукаторот

Резултати од учењето:

По завршувањето на обуката, учесниците:

- Ќе ги подобрат своите вештини за подготовка и спроведување на обука за возрасни ученици
- Ќе го прошират своето знаење за механизмите кои го регулираат учењето кај возрасните
- Ќе ги научат практичните принципи на учењето кај возрасните
- Ќе ја зголемат способноста за градење интерес и позитивна атмосфера во групата користејќи специфични алатки и вежби
- Ќе користат различни техники за задржување на вниманието
- Ќе ја зголемат својата способност за ефикасна подготовка и реализација на презентации
- Ќе ги научат техниките на ефикасно фасилитирање

Потребни материјали:

- Екран и проектор
- Лаптоп
- Табла со хартија (флипчарт) или хартија А2/А3
- Шарени пенкала/маркери
- Принтер

Тек на обуката:

Модул 1: Вовед и цели на модулот

Добредојде и вовед

1. Претставување на обучувачот и на учесниците по нивното пристигнување

Претставете се користејќи ги следните совети. Можете да ги напишете на табла или да ги прикажете на екранот заедно со вашата порака за добредојде.

- Име
- Образование и работно искуство
- Интереси и области на експертиза
- Ознаки на објектот, на пример, тоалети, канти за отпадоци, итни излези/аларми за пожар

2. План

Испечатете или прикажете ја агендата за сите учесници да можат да се запознаат со неа. Истакнете кога ќе има паузи и како тие ќе се користат, како и дали планот е флексибилен или не. Прашајте ги учесниците дали имаат некакви прашања.

3. Вовед во програмата

Ова вклучува резиме на секој модул што ќе се предава денес. Можете да се повикате на планот за да го објасните редоследот на работилницата. Ова вклучува информации кои учесниците ќе ги стекнат и главните цели на учењето. Прашајте ги учесниците дали имаат некакви прашања. Кога ја презентирате програмата, обрнете внимание на вашата невербална комуникација (изглед, гестови, изрази на лицето, движења) и вербална комуникација (интонација, должина на реченици) за да ги нагласите вашите очекувања и да ги мотивирате учесниците. Можете исто така да го прочитате или пуштите воведниот подкаст бр. 1 за курсот.

4. Групни правила

Можете да им поделите самолепливи ливчиња на учесниците и да ги замолите да ги напишат своите први идеи за групните правила. Нагласете се дека групните правила треба да бидат во форма „Ние правиме...“, како на пример, „Ние разговараме, ние слушаме“, наместо „Ние не...“, за да создадете позитивен став и атмосфера во групата. Дајте им на учесниците 2 минути да ги напишат своите коментари, соберете ги ливчињата, прочитајте ги на глас и напишете ги или залепете ги каде што сите можат да ги видат. Дискутирајте ги предлозите со вашите учесници, прашајте дали се согласуваат и оставете простор за кратка дискусија и дополнителни примери за правила. Конечно, сумирајте ги правилата и повикувајте се на нив за време на работилницата кога е потребно.

5. Кршење на мразот / претставување на учесниците

Ова им овозможува на учесниците да се запознаат меѓусебе и да се чувствуваат удобно во присуство на едни со други. Примери за активности вклучуваат: Бинго луѓе: Испечатете 10 карактеристики на лист А4, како на пример „практикува спорт“ или „сака џез“. Дозволете им на учесниците да разговараат меѓусебе и да поставуваат прашања за да ја пополнат листата со имињата на другите учесници. Интервјуа: Ставете ги учесниците во парови или тројки и дозволете им да се интервјуираат меѓусебе. Тие можат да поставуваат прашања за нивната позадина и интереси. Потоа побарајте од интервјуираниот да го претстави својот партнер на групата, на пример: „Ова е Елизабета, таа има три кучиња, неодамна магистрираше психологија, сака да гледа филмови во слободното време. Таа дојде на оваа работилница со колега од работа, Адам.“

6. Проверка на очекувањата

Поделете им влезен тест на учесниците и побарајте од нив да го решат. По проверката на тековното знаење во групата, дискутирајте ги резултатите од влезниот тест и потоа дозволете им на учесниците да споделат конкретни области на интерес кои им се потребни или сакаат да научат повеќе и прашања на кои треба да се одговори. Заблагодарете им се на учесниците.

Модул 2: Разбирање на механизмите кои го регулираат начинот на учење кај возрасните

Образование за возрасни

Терминот „возрасен“ овозможува многу интерпретации и може да варира во зависност од социјалниот и културниот контекст во кој се проучува. Многу луѓе кон поимот возрасни гледаат на хронолошката возраст на индивидуата, која дава многу ограничен опсег, бидејќи возрасниот критериум варира од едно до друго општество и може да се промени со текот на времето.

УНЕСКО, свесен за двосмисленоста околу терминот "возрасен", го усвои терминот "образование за млади луѓе и возрасни" за да се однесува на учењето и обука на луѓе од постшколска возраст во 15-годишната возрасна група.

Покрај хронолошката возраст и правната дефиниција на зрелоста, терминот „возрасен“ може да се дефинира врз основа на социјални и психолошки критериуми. Од социјална перспектива, зрелоста може да биде поврзана со социјалните улоги што се очекуваат, на пр., улогата на вработен, сопружник, родител итн.

Од психолошка гледна точка, врз основа на психосоцијалните фази на развој, се очекува возрасен (на возраст од 19 години) да се справи со конфликти на интимност со изолација, плодност со стагнација, интегритет на егото со очај.

Според Алексис Кокос, личноста се смета за возрасен „доколку се наоѓа во состојба на зрелост“, така што другите идентификуваат елементи на зрелост и самостојност кај неа.

Најчесто користените дефиниции за образование за возрасни се дадени од УНЕСКО и ОЕЦД:

Дефиниција на УНЕСКО: Дефиниција на УНЕСКО: "Терминот "образование за возрасни" е целиот збир на структурирани образовни процеси, без оглед на нивната содржина, ниво и метод, формални или други, без разлика дали тие го продолжуваат или заменуваат првичното образование во училиштата, колеџите и универзитетите, како и чиракувањето, во кое луѓето кои се сметаат за возрасни од страна на општеството на кое припаѓаат ги развиваат своите вештини, ги збогатуваат своите знаења за да ги подобрат своите технички или професионални квалификации или да им дадат нова насока и да предизвикаат промени во нивните ставови или однесување во двојната перспектива на целосниот личен развој и учество во одржлив и независен социјален, економски и културен развој"

Дефиниција на ОЕЦД: "Образованието за возрасни се однесува на секоја образовна активност или програма намерно дизајнирана од страна на еден образовен провајдер за да се задоволи секоја образовна потреба или интерес кои може да бидат задоволени во секоја фаза од животот од страна на лице кое ја поминало правната возраст за напуштање на образованието и чија основна окупација повеќе не е во образованието. Поради тоа, неговиот опсег вклучува нестручни, стручни, општи, формални и неформални студии, како и образование насочено кон колективна општествена цел."

Дејвид Ц.М. Тејлор и Хосам Хамди ги идентификувале разликите помеѓу возрасните ученици и децата ученици на шест начини:

- потребата од знаење (зошто треба да го знам ова?);
- самосвеста на учениците (јас сум одговорен за сопствените одлуки);
- улогата на искуствата на учениците (имам искуства кои ги ценам и треба да се почитуваат);
- подготвеност за учење (морам да учам бидејќи околностите во кои функционирам се менуваат);
- учење на умот (учењето ќе ми помогне да се справам со ситуацијата во која сум)
- мотивација (учам затоа што сакам).

Андрагогијата

Андрагогијата како наука за учење на возрасни била развиена во Европа во 1950-тите години. Нејзин пионер и промотор како теорија и модел на учење на возрасни во 1970-тите беше Малколм Ноулс, американски практичар и теоретичар на образованието за возрасни.

Според Ноулс, терминот „андрагогија“ доаѓа од грчкиот корен – агог – што значи „водство“. „Андрa“ беше преведено како „возрасен“, што ја прави андрагогијата уметност и наука за помагање на возрасните да учат, за разлика од педагогијата, која на грчки значи да се води дете. Сепак, треба да се напомене дека терминот педагогија се користи од времето на античка Грција, а германскиот педагог Александер Кап го употребил терминот андрагогија за прв пат во 1833 година.

На тој начин Андрагогија била дефинирана од Ноулс како уметност и наука за помагање на возрасните да учат, и ги признала возрасните како независни ученици, а наставниците како олеснувачи на процесот на учење.

Истражувачите разликуваат 6 основни принципи според кои теоријата на андрагогијата се разликува од педагогијата:

- Возрасните се всушност мотивирани и самонасочени.
- Возрасните донесуваат животни искуства и искуствени знаења во учењето.
- Возрасните се ориентирани кон целта. Возрасните ученици стануваат подготвени да учат кога "чувствуваат потреба да научат да се справат со повеќе наградувачки задачи или проблеми во реалниот живот”.

- Возрасните се ориентирани кон релевантност. Возрасните ученици сакаат да знаат како она што го учат се однесува на она што сакаат да го постигнат.
- Возрасните се практични. Преку директни практични искуства и реални ситуации, учениците излегуваат од рамките на училницата и се фокусираат на искуствено решавање на проблеми каде што можат да препознаат од прва рака како она што го учат може да се примени во контекст на реалниот живот и работата.
- Возрасните ученици сакаат да бидат почитувани. Улогата на обучувачот е да ја олесни транзицијата на учениците кон понезависно и одговорно учење, како и да ја поддржи нивната природна мотивација за учење.

Андрогогија ги прави следните претпоставки за дизајнот на учење наречен 4 принципи на андрогогијата:

- Возрасните треба да знаат зошто треба да научат нешто,
- Возрасните треба да учат преку искуство,
- Возрасните го третираат учењето како решавање проблеми и,
- Возрасните најдобро учат кога темата има директна вредност.

Во пракса, андрогогијата значи дека образованието за возрасни мора да се фокусира повеќе на процесот и помалку на содржината што се учи. Стратегиите како што се студиите на случајот, улогите, симулациите и самооценувањето се најкорисни. Едукаторите ја преземаат улогата на фасилитатор, а не предавач или оценувач.

Карактеристики на возрасните ученици, развиени од Ноулс кои ја сочинуваат основата на андрогогискиот модел:

6

1. **Концепт на учење** - возрасните имаат потреба и способност за самонасочување и самоопределување. Едукаторите имаат одговорност да ја охрабрат и негуваат оваа тенденција.

- 2. Улогата на искуствата на учениците** - искуствата и знаењата кои возрасните ученици ги носат во образовниот процес се богат извор на знаење за себе и за другите. Возрасните едукатори одговараат подобро на учењето кое се одвива преку нивното активно, наместо пасивно учество. Затоа, посоодветно е да се користат искуствени техники.
- 3. Возрасните се ориентирани кон целта** – важно е возрасните ученици да видат дека целите на образовната програма се совпаѓаат со нивните.
- 4. Подготвеност за учење** – луѓето стануваат подготвени да научат нешто кога чувствуваат потреба да го научат со цел да можат подобро да се справат со задачите или проблемите во секојдневниот живот. Возрасните треба да разберат зошто учат одредена тема.
- 5. Начинот на учење** - акцентот треба да се стави на вештините кои учениците можат да ги применат за реалните ситуации, наместо апстрактните концепти. Возрасните се повеќе фокусирани на проблемите отколку на содржината.
- 6. Стимулации за учење** – "истрајноста" на учениците во учењето е поддржана кога нивните мотиватори за учење се внатрешни наместо надворешни.

Според Кокос, возрасните ученици:

- **Пред да го започнат** образовниот процес, тие си поставуваат јасни цели. Повеќето возрасни, во споредба со помладите ученици, за кои образованието е очигледно поради нивната возраст и развојната фаза во која се наоѓаат, избираат да учествуваат во образовна програма поради конкретни причини и затоа што е идентификувана конкретна потреба. Можни цели на учењето вклучуваат:
 - Професионален развој,
 - Извршување на социјални улоги (на пр. активности за родителите),
 - Личен развој,
 - за статусот

- **Имаат повеќе** животно искуство. Како возрасни ученици, се очекува да донесат повеќе животни искуства во образовната програма отколку просечниот типичен ученик. Тоа може да биде и предност и пречка во исто време. Ова е предност, бидејќи овие животни искуства можат да бидат основа врз која може да се гради новото знаење. Сепак, може да стане пречка затоа што возрасниот ученик ги користел овие животни искуства за да формира свој сет на вредности и верувања кои, доколку се крути, можеби нема да биде подготвен да го прифати новото знаење и искуства што науката ги нуди.
- **Развиле свој** сопствен префериран стил на учење. Возрасните се предмет на континуиран процес на учење и го избрале стилот на учење кој најмногу им одговара. Клучно е, истражувачите нагласуваат дека едукаторите за возрасни "треба да се сетат дека сите ученици имаат свои начини на учење, кои можат да бидат различни од нашите, и треба да се создадат можности за да ги користат тие начини".
- **Имаат тенденција** активно да учествуваат и очекуваат активно вклучување во процесот на учење. Тие имаат потреба од активно, а не пасивно искуство во учењето и бараат да бидат третирано како зрели и одговорни. Бидејќи возрасните ученици започнуваат со образование со конкретни цели, тие се посклони да ги преиспитуваат образовните содржини и/или методите на учење кои се користат.

Трансформациско учење

Друга основна теорија за учење на возрасни е трансформациското учење, која е најновата и во моментов најшироко прифатена теорија. Наместо да се фокусира на карактеристиките на возрасниот ученик, како што прави андрагогијата, трансформациското учење се фокусира на когнитивниот процес на создавање значења.

Овој вид на учење се смета за теорија на учење на возрасни, бидејќи трансформациското учење зависи од искуствата во животот на возрасните и позрелото ниво на когнитивно функционирање отколку во детството.

Учењето во зрелоста често се однесува на повеќе од само додавање на информации. Исто така, ни овозможува да му даде смисла на нашето искуство и може да резултира со промена на верувањата, ставовите или перспективите. Перспективната трансформација е клучна за овој вид на учење.

Во теоријата на трансформациското учење, постојат типични фази низ кои минуваат учениците во образованието за возрасни. Овие фази се клучни кога станува збор за помош на едукаторите за возрасни да ги променат своите претходни перцепции додека стекнуваат нови информации и увиди.

7

1. Збунувачка дилема - Збунувачка дилема е кога ученикот открива дека тоа што мислел или верувал во минатото можеби не е точно. Ова е првиот дел од трансформациското учење. Тоа може да биде момент на „аха“ кога ученикот слуша или размислува за нешто што можеби не го разбрал претходно. Оваа збунувачка дилема може да биде непријатна или тешка за учениците, но е клучна искра што го пали огнот на трансформациското учење.

2. Самопреиспитување – по збунувачката дилема, учениците ќе направат самопреиспитување на своите верувања и разбирања. Тие ќе размислуваат за своите минати искуства и како тие се поврзуваат со оваа збунувачка дилема. Ова може да резултира со трансформација на перспективата, каде што учениците разбираат дека нивната перспектива можеби не е единствената перспектива.

3. Критичка проценка на претпоставките – учениците во оваа фаза од трансформациското учење се способни да ги разгледаат своите минати претпоставки поцелосно и критички да ги оценат. Тие се способни да прифатат дека можеби некои од нивните претходни претпоставки биле погрешни, што ги прави поотворени за нови информации и мисли. Ова создава промена во перспективата, бидејќи тие се способни да го гледаат своето минато со пообјективни очи.

4. Планирање на текот на акцијата – откако учениците ќе разберат дека нивните минати претпоставки и верувања можеби биле погрешни и ќе претрпат трансформација на перспективата, тие ќе бидат способни да планираат како да дејствуваат. Тие ќе можат да размислат каков вид на учење им е потребен сега за да го разберат проблемот или ситуацијата поцелосно. Тие ќе можат да имаат стратегија за учење нови работи, гледање нови перспективи, разговор со нови луѓе и др.

5. Стекнување на знаења или вештини кои ви требаат за да го реализирате вашиот нов план – време е учениците да го реализираат својот план и да напредуваат во процесот на трансформација. Тие можеби ќе треба да научат нови работи и да разгледаат различни перспективи за целосно да го подобрат своето учење. Може да бара многу работа и напор, но тука се случува вистинското учење.

6. Истражување и испробување на нови улоги – Во трансформациското учење, клучот за успехот е откривање и обид за разбирање на промената. Ова оди подалеку од само учење нешто, односно активно работење за разбирање и доживување нови работи за себе.

7. Градење самодоверба во новите улоги и односи – Самодовербата е поврзана со способноста да се донесуваат сопствени одлуки и да се имаат свои верувања. Како што ги следиме фазите на трансформациското учење, критично е да се гради доверба во нашите верувања и увиди, и да продолжиме да го овој трансформациски циклус додека напредуваме.

За да го потврдат своето знаење, побарајте од учесниците да го решат Квиз бр. 1.

Колбов циклус

Стиловите на учење предложени од Дејвид А. Колб се широко користени како една од најпознатите теории за стиловите на учење кај возрасните. Теоријата на Колб се фокусира на личниот развој и перспективата на ученикот. За разлика од конвенционалниот метод на предавање, ученикот е одговорен за насочување на својот процес на учење преку искусствено учење. Искусственото учење им овозможува на учениците да применат знаење во реални ситуации. Искусственото учење охрабрува активно учество, критичко размислување, креативност, решавање проблеми, соработка и комуникациски вештини.

Дејвид Колб тврди дека стиловите на учење на луѓето зависат од нивните животни искуства, генетиката и барањата на современото време. Според Колб, ученикот влегува во спирала на директно искуство, што резултира со рефлексии и набљудувања на тоа искуство. Овие рефлексии потоа се комбинираат и апсорбираат со знаење од минатото и се преведуваат во теории или апстрактни идеи, што води до акции и нови начини на адаптирање на искуството кои можат да се истражат и тестираат.

Теоријата на искуственото учење на Колб се состои од две нивоа:

- циклус од четири искуства и комбинација на четири
- четири различни стилови на учење.

Според Колб, учењето е стекнување на апстрактни искуства кои можат флексибилно да се применат во различни ситуации. Во теоријата на образование на Колб, искуствениот пристап обезбедува поттик за развој на идеи и нови концепти.

Според теоријата на Колб, учењето е четириетапен, бесконечен процес во кој човек се стекнува со знаење стекнувајќи нови искуства. Сите овие видови на активности и добиените информации се дел од холистичкиот развој, ја зголемуваат креативноста и ја поттикнуваат појавата на нови идеи.

Според Дејвид А. Колб, можеме да зборуваме за ефективно учење кога учесник на обука или ученик поминува низ следните етапи од циклусот, кои се:

- искуство,
- рефлексивност,
- концептуализација и
- експериментирање.

1. Конкретно искуство - Во првата фаза од Колбовиот циклус, личноста се соочува со специфично искуство кое создава неверојатна можност за стекнување ново знаење. Според истражувачот, посветеноста е исклучително важна во оваа фаза, која, во случајот на професионална работа, може да вклучува целосно нови задачи или нови начини на имплементација на веќе познати проекти. Главната цел тука е да се учествува во ситуација која самата по себе може да биде добра можност за стекнување ново знаење.

4

2. Рефлексија и набљудување - Во втората фаза од Колбовиот циклус, веднаш по ангажирањето во искуството, се случува рефлексија, за време на која ученикот може да размислува за задачата или специфичните активности. Оваа фаза овозможува, на пример, поставување прашања и дискусија за нив во група. За многу луѓе, ова е време кога можат да го споредат своето искуство со своето лично гледиште и сопствени идеи. Рефлексијата помага да се споредат новите искуства со претходната пракса.

3. Апстрактна концептуализација - Во серијата на Колб, рефлексијата води до следната фаза, односно апстрактна концептуализација. Во оваа фаза, учениците создаваат целосно нови идеи или се обидуваат да го променат својот тек на мисли врз основа на претходните размислувања. Ова е време за формулирање нови заклучоци и барање примени кои можат да се имплементираат во секојдневниот живот. Колку се поапстрактни решенијата, толку е поголема шансата за подобро паметење на дадените прашања и развој на поврзаните вештини.

4. Активно експериментирање - Последната фаза од циклусот на искуствено учење на Колб е активно експериментирање. На оваа фаза, ученикот почнува да ги применува новите идеи во светот околу него. Ова е моментот кога се тестираат нови решенија и активно се експериментира со различни концепти. Ова овозможува решавање на целосно нови проблеми и донесување нови одлуки. Резултатот од експериментите се, секако, целосно нови искуства кои го покренуваат следниот циклус. На овој начин, нашиот живот станува ткаење на различни практики кои се преплетуваат меѓусебно, создавајќи нови полиња за развој.

Според Колб, учениците можат да влезат во циклусот во која било фаза, бидејќи секоја од четирите фази е зависна од другите. Сепак, за да се обезбеди ефективен пренос на знаење, потребно е да се поминат сите фази.

Друга компонента на теоријата на искусвено учење се четирите стилови на учење според Дејвид А. Колб:

1. **Активисти** - комбинација од елементи на специфично искуство и рефлексивно набљудување. Луѓето со овој стил на учење се способни да гледаат на конкретни ситуации од различни перспективи. Тие имаат широк спектар на културни интереси и уживаат во собирање информации. Тие имаат големи социјални интереси, жива имагинација и се многу емотивни. Претпочитаат да работат во групи и да добиваат лична повратна информација. Тие можат да слушаат со отворен ум.
2. **Мислител**и - комбинација од апстрактна концептуализација и рефлексивно набљудување. Луѓето со овој стил на учење се вешти во обработка на големо количество информации и нивно ставање во специфична и логична форма. Тие се помалку насочени кон луѓето и повеќе заинтересирани за апстрактни идеи и концепти. Генерално, тие се повеќе заинтересирани за логичката супериорност на теоријата отколку за нејзината практична вредност. Во неформални ситуации на учење, тие претпочитаат да читаат, да истражуваат аналитички модели и да одвојуваат време за длабоко размислување.
3. **Теоритичари** - комбинација од апстрактна концептуализација и активно експериментирање. Овие луѓе се способни да најдат практични примени за идеи и теории. Тие можат ефикасно да решаваат проблеми и да донесуваат одлуки. Претпочитаат да се справуваат со технички проблеми и задачи наместо социјални и интерперсонални проблеми. Во неформални ситуации на учење, тие имаат тенденција да експериментираат со нови идеи, симулации и практични примени.
4. **Прагматичари** - комбинација од конкретно искуство и активно експериментирање. Овие поединци имаат предност да учат од директно искуство. Тие сакаат да се играат и да се вклучуваат во нови, предизвикувачки ситуации. Кога се соочуваат со проблеми, тие

повеќе се потпираат на информации од други отколку на нивната техничка анализа. Претпочитаат да соработуваат со други за да ги завршат задачите, да поставуваат цели, да извршуваат теренска работа и да тестираат различни неформални ситуации на учење преку решавање на проблеми.

Четирициклусите на учење и стилови на учење на Дејвид Колб можат да се користат за примена на нови идеи во наставните техники, според изборот на стил на учениците:

1. Им овозможува на наставниците да дефинираат поспецифични резултати од учењето за учениците.
2. Овозможува дизајнирање на вежби за коучинг, наставни техники и тренинг сесии кои му дозволуваат на ученикот за цел живот ефективно да ја разбере информацијата во формални образовни средини.
3. Им помага на наставниците да ги персонализираат било кои наставни техники за учениците според 4-те фази на Колбовиот циклус на искусвено учење.

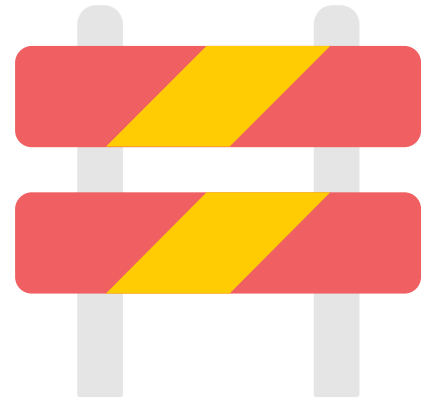
Нудејќи иницијативи и пристапи кон образованието кои се разликуваат според стиловите на учење, наставниците можат да ги зголемат шансите на возрасните ученици да апсорбираат знаење ефективно и да им овозможат да развијат идеи кои би ги игнорирале доколку учењето било поинакво.

Колб тврди дека секоја фаза од учењето е фрагмент од процесот на искусвено учење. На пример, учењето преку обука може да биде апстрактно искуство за учениците, но може да стане и конкретно искуство ако, на пример, ученикот го имитира и го цени наставникот.

За да го потврдат своето знаење, побарајте од учесниците да го решат Квиз бр. 2.

Постојат три основни категории на бариери во образованието на возрасни:

1. **Институционални бариери** – практики и процедури кои исклучуваат или обесхрабруваат возрасни од учество во образовни активности (на пример, слаба организација, опрема, распоред, итн.).
2. **Ситуациски бариери** – оние кои произлегуваат од ситуацијата на дадена личност во даден момент (на пример, недостаток на време, недостаток на пари, недостаток на грижа за деца).
3. **Внатрешни бариери** (исто така наречени диспозициони) кои се однесуваат на постојното знаење и вредности, како и бариери што произлегуваат од психолошки фактори поврзани со ставовите и перцепцијата за себеси како ученик.

Истражувачите истакнуваат дека внатрешните бариери играат клучна улога во одлуката на ученикот да продолжи со образовната програма и да инвестира во учење.

Внатрешните бариери играат клучна улога во учењето на возрасните и се класифицираат како бариери што произлегуваат од претходното знаење и оние што се однесуваат на емоционалните фактори:

Претходно знаење - возрасните учесници на обуката веќе инвестирале емоционален капитал во стекнување на ова знаење и искуство. Тие ќе потрошат многу повеќе за да го одбранат интегритетот на тоа знаење, така што новите промени во наставата понекогаш ќе се соочат со силен отпор.

Емоционални фактори – анксиозноста се дефинира како емоционална реакција што често се јавува кај возрасните ученици, која може да се припише на, меѓу другото:

- негативна самоперцепција,
- страв од неуспех,
- страв од критика,
- страв од разочарување во себе, и
- страв од непознатото.

Дополнително, анксиозноста што ја доживуваат возрасните ученици може да се однесува на ситуации кои се јавуваат во рамките на социјалните улоги или специфични за ситуацијата што ја преземаат во моментот (на пр. родител, невработен, бегалец, примач на социјални услуги, итн.).

Модул 3: Практични принципи на учењето кај возрасните

Стилови на учење

Луѓето најдобро учат на различни начини. Стиловите на учење укажуваат на најефективните методи на предавање за различни типови ученици. При развивање на содржината на обуката и методите на нејзино претставување, препознавањето на овие разлики ја зголемува ефективноста на обуката.

3

Трите различни стилови на учење се:

- Визуелно.
- Аудитивно.
- Кинестетски.

Иако учиме преку сите стилови, секоја личност има еден доминантен стил на учење.

Визуелните ученици апсорбираат повеќе од материјалот што го гледаат, аудитивните ученици од материјалот што го слушаат, а кинестетичарите – од спроведување на задачата.

За да го потврдат своето знаење, побарајте од учесниците да го решат Квиз бр. 3.

Ученици визуелци

Учесниците визуелци претпочитаат да гледаат или читаат материјали. Овие ученици добро реагираат на слики и илустрации во материјалот. Тие имаат потреба од шеми чекор по чекор со слики од процедурите или процесот што го учат. Затоа, упатствата што доаѓаат со опремата обично вклучуваат слики и напишани насоки. Овие материјали се совршени за

ученици визуелци. Учениците визуелци често претпочитаат да читаат, гледаат уметност или слики. Тие ги гледаат изразите на лицето за да го одредат расположението на личноста и често цртаат или скицираат додека чекаат или се досадуваат.

Постерите со зборови или шарени букви на флипчарт се добар начин за стимулирање на учењето кај учениците визуелци. Овие учесници ги ценат креативните фотографии или илустрации кои ги придружуваат клучните зборови на флипчарти или транспаренти. Овие учесници исто така добро реагираат на видео презентации доколку нивната содржина е жива, шарена и анимирана.

Обучувачот често може да утврди дали учесникот е ученик визуелец врз основа на неговиот избор на зборови. Учениците визуелци користат зборови кои предизвикуваат слики, бои, зборови или илустрации.

Визуелните ученици можат да користат изрази како:

- „Според мое мислење, тоа изгледа добро“,
- „Треба да го ставам во перспектива“,
- „Сега разбираам.“ (наместо: „Разбираам“)

Ученици аудитивци

Учениците аудитивци сакаат да слушаат презентации и да дискутираат за проблемите. Предавањето обично е ефикасен метод на учење за овие учесници. Аудио лентите се исто така добар едукативен алат за овие учесници.

Овие ученици често користат зборови поврзани со звук, слушање, или нешто што предизвикува бучава или звук.

Тие често кажуваат работи како:

- „Звучи одлично“;
- „Слушај ме“;
- „Слушам“;
- „Само слушам како...“;
- „Нешто ми кажува...“

Обично, учениците аудитивци сакаат да разговараат со луѓето, претпочитаат да слушаат радио и уживаат во музиката. Кога пофалуваат некого, тие го пофалуваат вербално наместо да напишат белешка. Во обид да го одредат расположението на некого, тие го слушаат тонот на гласот. Овие ученици претпочитаат вербални инструкции наместо пишани инструкции. Овие учесници можат ефикасно да учат од аудио ленти. Тие учат преку дискусии со други учесници, како и предавања од обучувачот. Видео презентациите исто така добро функционираат, но презентациите не мора да бидат визуелно стимулирачки како за ученици визуелци. Овие поединци учат преку зборување, предавање, читање на глас и одржување презентации.

Ученици кинестети

Учениците кинестети апсорбираат нови информации преку акција, движење и учество. Овие учесници уживаат во акцијата и им станува досадно само читање или слушање. Обично не се добри во учење од аудио ленти или предавања. Ако мораат да седат мирни предолго време, Обучувачот го губи нивното внимание. Кои зборови и фрази можете да ги очекувате од ученик кинестет? Овие ученици често користат зборови кои изразуваат акција, движење, чувство на допир или чувство и ангажираност.

Тие користат изрази како:

- „Изгледа правилно“
- „Чувствувам дека...“
- „Ова е тежок проблем“
- „Имам силен став за оваа тема“
- „Тешко е да се справиш со тоа.“

Зборувањето додека се движат или изведуваат друга активност е карактеристична особина на овој ученик. Тие можеби исто така претпочитаат да спортуваат или играат, сакаат танцување и наградуваат некого со потчукнување по грбот. Обидувајќи се да го интерпретираат расположението на другите, тие ги набљудуваат телесните движења. Кога се неактивни, имаат тенденција да се мрдаат.

Учениците кинестети добро реагираат на групни активности со изведување различни активности. Еве неколку примери како можат да учат:

- Запишување на своите одговори
- Симулирање на вештини, како што е вежбање на презентација.

Тие ја започнуваат задачата без да ги читаат инструкциите. Активности кои бараат физичко движење од учениците ги максимизираат можностите за учење. Тие разбираат подлабоко значење или содржина преку физичка активност. Не очекувајте од нив да читаат и учат задача. За да ја разберат, тие треба да ја завршат задачата.

Важноста на препознавање на стиловите на учење

Како обучувач, сакате секој учесник да има максимална корист од вашиот курс. Кога создавате курс или предавате, потребно е да ги препознаете и земете предвид стиловите на учење. Без да земе во предвид дека индивидуите имаат различни стилови на учење и да понудите различни начини за учење, обучувачот има тенденција да предава врз основа на својот стил на учење. Со други зборови, ако сте аудитивец, природно е да претпоставите дека сите учесници имаат корист од предавањата, додека учесници кинестети можат лесно да го загубат интересот. Ако сте визуелец, може да барате често од учесниците да читаат и пишуваат, што може да предизвика ученикот аудитивец да го загуби интересот.

Обучувачот кинестет може да ги исцрпи учениците визуелци и аудитивци со премногу активности. Да им се обезбеди на учесниците можност да учат според својот стил е суштинско за создавање на најпозитивна атмосфера за учење. Начинот на кој претставувате нешто е исто толку важен во процесот на учење колку и содржината што ја презентирате. Како обучувач, треба да ги развиете вашите вештини за интегрирање на сите три стилови на учење во процесот на предавање. Исто така, треба да бидете способни да препознаете кога учесникот не го апсорбира материјалот за да можете да се адаптирате и да го олесните учењето.

Откако ќе ја издискутирате темата, побарајте од учесниците меѓусебно да го разделат Работен лист бр. 1 и побарајте од нив да ја завршат задачата опишана во него.

Потоа поделете ги учесниците во групи од 3-4 лица, поделете го Работен лист бр. 2 на учесниците и побарајте од нив да ја завршат задачата во групата.

Практични принципи во образованието на возрасни

Возрасните мора да имаат желба да учат пред да може да се одржи учењето. За да може возрасен да биде мотивиран да учи, треба да се исполнат следните критериуми:

- Да има поврзаност меѓу обуката и целите на возрасниот.
- "удобна" атмосфера на учење.
- почитување на животните искуства на учесникот.
- чувството на учесникот дека има контрола врз учењето.

Поврзаноста на курсот со целите на возрасниот – возрасните учат она што им треба или сакаат да го научат – за разлика од децата, кои сакаат да учат речиси сè. Обучувачот треба постојано да ја поврзува содржината на курсот со „реалниот свет“ на возрасниот ученик. Поради многуте дополнителни одговорности со кои се соочуваат возрасните, било да се семејни, бизнис или социјални, возрасните треба да чувствуваат дека посетувањето на курсот им дава информации кои можат да ги користат. Обучувачот може да ја утврди релевантноста за учениците со тоа што ќе побара од нив да ги наведат посакуваните резултати од курсот и да ги запише целите на учесниците на флипчарт. Откако ќе се исполнат целите, обучувачот може да го запише постигнувањето. Обучувачот може да каже: „Ерик, на првиот ден од часот, рече дека сакаш да научиш повеќе за цените на обезбедување. Дали модулот што штотуку го завршивме ти помогна да ја постигнеш оваа цел?“ На крајот од курсот, прегледајте ја листата на цели на учениците. Одредете дали секоја од нив е исполнета преку курсот. Објаснете како ученикот може да се справи со какви било прашања кои не биле разгледани на часот.

„Удобна“ атмосфера за учење – возрасните се мотивирани да учат во атмосфера каде што погрешен одговор или неточна изјава нема да биде негативно оценета. Возрасните се чувствителни на осуда од нивните врсници. Учењето не се случува кога возрасните се критикувани или се чувствуваат инфериорни поради погрешни одговори или мислења кои не се во согласност со содржината на курсот. Реакцијата на обучувачот на неточни одговори или коментари од учесниците ја создава основната атмосфера во средината каде се одвива курсот, но тоа не го исклучува давањето повратни информации. На пример, поддржувачка повратна информација на неточен одговор може да биде: „Во некои случаи, тоа е точно, во оваа ситуација ќе забележите дека...“ или „Разбирам како дојдовте до тој заклучок. Дали сте размислувале за...“ Обучувачот треба да ги насочува и контролира меѓусебните реакции на учесниците. Односите меѓу учесниците треба да бидат поддржувачки, а не деструктивни. Групите каде има врсници можат да ја уништат позитивната атмосфера за учење.

Почитување на животните искуства на возрасните ученици – возрасниот ученик доаѓа на час со широк спектар на искуства, и лични и професионални. Обучувачот треба да ги почитува животните искуства на ученикот и да ги поврзува темите од курсот со тие искуства. Ако обучувачот претпостави дека учесниците не знаат многу, се помалку искусни и образовани од него, таквите ставови имаат негативно влијание врз средината за учење. Учесниците имаат впечаток дека не се почитувани од обучувачот, што го отежнува учењето. Обучувачот секогаш треба да го почитува минатото искуство на возрасниот ученик. Обучувачите можат да покажат почит така што ќе побараат повратни информации од учениците и ќе понудат позитивни одговори кога ученикот споделува искуства. Вклучувањето е елемент на почит. Возрасните мора да се чувствуваат вклучени во групата како еднакви. Обучувачот може да го постигне ова со вклучување на секој ученик во дискусија, повик за волонтери и обид да му се даде еднакво внимание на секој учесник.

Задржување на контролата врз учењето – возрасните сакаат да имаат што е можно повеќе контрола. Прашањето на групата да донесе едноставни одлуки, како кога да се направи пауза или ручек, укажува на тоа дека учесниците имаат партнерство со обучувачот. Присилувањето на возрасните да следат крути правила може да биде пречка за учење.

Обучувачот може да сигнализира дека учениците имаат одредена контрола со тоа што ќе им дозволи да донесуваат одлуки за:

- кои ученици ќе бидат во нивната мала група за време на дадена активност,
- каде да седат (освен ако немате валидни причини за доделување на седиштето),
- каде да се стават информациите на флипчартите.

Откако ќе го продискутирате на овој дел, побарајте од учесниците да го направат Квиз бр. 4 и да ги споделат своите резултати со групата.

Учество

Возрасните најдобро учат кога можат да учествуваат во процесот на учење. Участието им помага на сите ученици, без оглед на нивниот стил на учење. Нивното учество придонесува за нивната посветеност за учење за време на курсот.

Треба да се напомене дека учениците генерално паматат:

- 50% од тоа што го слушаат и гледаат,
- 70% од тоа што го кажуваат,
- 90% од тоа што го прават и за што зборуваат.

Активното учество во процесот на учење осигурува дека учесниците ќе стекнат и задржат што е можно повеќе информации од часот.

Самооткривање

Добрите програми за обука им овозможуваат на учесниците самите да ги откријат одговорите.

Самооткривањето се разликува од стандардното учество на обуката во тоа што учесниците може да бидат замолени да ги завршат активностите пред да се презентираат содржините. Благодарение на самооткривањето, учесниците се водат од сопствените искуства и знаења за да создадат свое ново знаење.

На пример, обучувачот може да обезбеди можности за самооткривање како дел од обика која воведува ревизорски процедури. Обучувачот може да организира ревизија за учесниците пред да присуствуваат на обуката, да додели конкретни теми за учесниците да истражуваат и да им овозможи да го споделат она што го научиле за ревизијата на почетокот на часот.

Откако ќе го продискутирате прашањето за „самооткривање“, побарајте од учесниците да ја завршат задачата од работниот лист 3.

Брз успех

Возрасните треба да доживеат брз успех на почетокот на обуката. Обучувачот може да ја создаде оваа можност нудејќи едноставна задача во првиот час од обуката и обезбедувајќи позитивни повратни информации на учесниците за тоа како е завршена задачата. Брзиот успех во рана фаза на обуката создава позитивна атмосфера која придонесува во образованието за возрасни.

Оваа атмосфера ја намалува вознемиреноста на возрасните кои се загрижени за нивната способност да учат нови информации или да се снајдат во училницата, особено меѓу учесници со повисок ранг. Затоа, обучувачот мора да обезбеди секој да има можност да учествува и да успее на почетокот на часот. Брзиот успех, исто така, му дава можност на обучувачот да ги пофали учесниците и да им даде позитивни повратни информации. Гледајќи дека обучувачот е отворен, позитивен и обезбедува поддршка со повратните информации, возрасниот ученик може да почне да се опушта и да биде отворен за учење.

Позитивна потврда

Обучувачот треба да обезбеди позитивна потврда во текот на целата обука за да се осигура дека постојано сте мотивирани да учите. Секој ученик сака да му кажат дека добро ја завршил работата или дал правилен одговор. Возрасните ученици имаат потреба да си потврдат дека добро напредуваат со обуката, што пак влијае на процесот на учење. Позитивната потврда покажува дека учесникот прави соодветен напредок.

Обучувачот дава позитивна потврда преку тон на глас, ентузијазам и избор на зборови. Тонот на гласот треба да ја пренесе истата порака како и зборовите. Неколку зборови исполнети со голем ентузијазам се далеку помотивирани отколку долги пофалби кои се исполнети со монотон тон. Обучувачот дава позитивна потврда на поединци и, ако е потребно, на целата група. За време на секоја активност, заблагодарете се на секоја личност или група за нивниот придонес. На крајот на секој модул, обучувачот ги сумира достигнувањата на групите и ги пофалува за она што тие го научиле.

Културни разлики

Културните разлики влијаат на начинот на кој учесниците учат и методите кои ги користи обучувачот. Во некои култури, луѓето не одговараат добро на јавната позитивна пофалба и претпочитаат повратните информации да ги добиваат лично. Во други култури, несоодветно е да се разговара со обучувачот. Ако не се земат предвид културните разлики, може да се појави бариера во учењето.

Разбирањето на обичаите, прифатливите практики и традиции е одговорност на обучувачот.

Формулацијата на Курт Левин за процесот на учење во три чекори обезбедува соодветен увид во дизајнирањето на ефективна програма за обука.

Теоријата ги предлага следниве три фази во процесот на учење:

- **Одмрзнување** - пред одмрзнувањето, учесниците не обрнуваат доволно внимание на проблемот или прашањата што се предмет на процесот на учење. Затоа, методите на обука што се користат на почетокот на програмата се оние што обезбедуваат максимална стимулација и ангажман. Одмрзнувањето во обуката е она што орањето е во земјоделството.
- **Промена** – истражување, проба и грешка, нови знаења и експериментирање се неопходни чекори за правилна активност и учење. Студиите на случај, индивидуалните вежби и практикувањето на нови вештини се само некои од методите за подобрување на учењето.
- **Замрзнување** - ова е последната фаза. Учесникот ги адаптира новите знаења, разбирања и вештини стекнати за време на обуката, кои се покажале како корисни и прифатливи, на своите лични обрасци на рутина, секојдневна работа и живот. Студиите на случај, играњето улоги, индивидуалните задачи и рефлексивната се соодветни методи за овој дел од процесот.

Откако ќе го продискутирате делот за „практични принципи во образованието на возрасни“, поделете ги учесниците во групи од 3-4 лица, дајте им го Работен лист бр. 4 и побарајте од нив да ја завршат задачата вклучена во него.

Потоа, дајте им го Работен лист бр. 5 и побарајте од нив да ја извршат активноста опишана во него.

Вештини за презентација

Целта на секој говор или информативна презентација е да го олесни процесот на учење.

Постојат три начини за да го постигнете ова:

1. Треба да им се помогне на учениците да бидат отворени за нови информации. Слушателите брзо проценуваат дали ќе примат нови информации. Целта на говорниците е да ѝ покажат на публиката дека отвореноста е клучна за учење.

2. Треба да ѝ помогнете на публиката да го разбере материјалот. Говорниците можат да им помогнат на слушателите да ги поврзат информациите со своите сопствени искуства. Говорниците исто така можат да им помогнат на слушателите да ги применат овие информации во нивната работа и личен живот.

3. Треба да ѝ помогнете на публиката да го апсорбира обезбедениот материјал. Штом ја апсорбираме информацијата, почнуваме да ја губиме – освен ако не научиме како да ја задржиме. Неколку основни принципи помагаат во прифаќање, разбирање и задржување на новите информации:

- Информациите полесно се примаат кога се поврзани со искуството на примателите. Направете ја вашата презентација релевантна за вашата публика.
- Информациите се полесно разбирливи кога се нови. Обидете се да воведете новини во вашите објаснувања.
- Информациите се полесно разбирливи кога има доза на изненадување. Користете неколку техники за привлекување внимание при презентирање.
- Информациите се полесно примени и запаметени кога се претставени на хумористичен начин. Умерената употреба на хумор поврзан со темата може да биде многу ефикасна.
- Информациите имаат поголема веројатност да бидат разбрани и задржани ако се поврзани. Обидете се да го поврзете новиот или комплициран материјал со познати концепти.
- Информациите имаат поголема веројатност да бидат разбрани и запаметени ако се визуелно поврзани. Користете соодветни визуелни помагала за да ја подобрите вашата презентација.
- Информациите имаат поголема веројатност да бидат разбрани и запаметени ако се повторуваат. Воведете инвентивна трансформација на клучните зборови и концепти.
- Информациите имаат поголема веројатност да бидат разбрани и задржани ако се добро организирани. Започнете со јасна рамка и претставете ѝ ја на вашата публика содржината на вашата обука.

Услови

Возрасните мораат да имаат соодветни услови за да можат да учат. Несоодветните услови можат да бидат пречка за ефективно учење кога се работи за возрасни.

Како возрасен ученик, неудобноста лесно им го одвлекува вниманието, така што вистинските услови, вклучувајќи ги седиштата и осветлувањето, можат да направат разлика во тоа колку добро можат да се концентрираат на учењето. Возрасните имаат потреба од лесно достапни тоалети, ужини, паузи и зони за пушење.

Обучувачот треба да се погрижи просториите да ги задоволат потребите на возрасните ученици што е можно повеќе. Начинот на кој обучувачот ги поставува масите и столиците, исто така, влијае на функционалноста за ученикот. Ако е можно, подредете маси и столици за да може секој учесник да го гледа обучувачот и повеќето од другите учесници. Ова поттикнува повеќе дискусија и интеракција помеѓу учесниците.

Да се остави позитивен впечаток кај учесниците

Со позитивен впечаток на учесниците на почетокот на обуката се поставува тонот за идната едукација. Односот помеѓу обучувачот и учесниците и директно помеѓу учесниците се важни елементи потребни во процесот на учење.

Градењето пријателство и доверба со учесниците започнува во моментот кога тие влегуваат во училницата и продолжува во текот на целата обука.

- **Воспоставување пријателство и доверба** - Обучувачот веднаш треба да воспостави пријателски врски и да инспирира доверба кај учесниците веднаш штом ќе се појават на часот. Добро подготвената училница обезбедува време за обучувачот да ги поздрави пристигнатите учесници. Добра идеја е да се ракувате со учесниците или да користите друг соодветен поздрав. Треба да го натерате учесникот да се чувствува удобно со помош на лежерен разговор. Користењето на името на учесникот им помага да се чувствуваат важни.

- **Ентузијазам** - Обучувачот треба да биде полн со ентузијазам и енергија. Треба да покаже подготвеност за споделување на знаења со учесниците.
- **Гестикулација** - Гестикулацијата треба да биде позитивни и соодветни на ситуацијата. Гестикулацијата на рацете треба да ја зајакне презентацијата, а не да ја влошува. Обучувачите треба да избегнуваат одвлекување на вниманието со гестикулации за време на презентациите, како што се играње со клучеви во џеб или со маркер.
- **Контакт со очи** – Обучувачите треба да одржуваат контакт со очи со учесниците за време на воведот и во текот на целата презентација. Контактот со очи е начин на поврзување со луѓето кој го поддржува процесот на учење и му помага на обучувачот да утврди дали учесникот ја разбира содржината која се презентира.
- **Држење** – Доброто држење ја изразува довербата на учесниците. Ноншалантно држење, потпирање на сид или на подиумот може да го одвлече вниманието на учесниците. Исправете се со рамењата наназад за да покажете самоувереност.
- **Имињата** – Користејќи ги имињата на учесниците за време на првичната презентација и обраќањето со нивните имиња за време на обуката гради пријателство и доверба со ученикот.

Кредабилитет на обучувачот

Кредабилитетот на обучувачот влијае на тоа колку добро возрасните ученици ги перцепираат информациите претставени за време на обуката.

Возрасните ученици имаат тенденција да поставуваат прашања за да видат дали обучувачот знае доволно за да предава на часот.

Возрасните ученици сакаат да знаат дека обучувачот има доволно знаење и искуство за предавање на курсот. Тие не сакаат да ги учи личност која има помалку познавање на дадена тема од нив.

Возрасните ученици ги ценат годините, како и квалитетот и искуството поврзано со презентираниите содржини. Обучувачот може да има 20 години искуство во област која не е поврзана со презентираниата тема и да не добие кредибилитет меѓу учесниците.

Тренерите треба да го претстават своето искуство на почетокот на обуката за да постават основа за доверба и почит од страна на учесниците. Градењето на овие основи им овозможува на учениците да го гледаат обучувачот како компетентен за дадената тема, што го зголемува нивниот ангажман во учењето.

Преку часовите, тренерите се здобиваат со почит кон учесниците, градат доверба и почит кај учесниците и соодветно се подготвуваат за часот.

Клучот за успехот на часовите е односот воспоставен помеѓу обучувачот и учесниците и меѓу учесниците на часовите. Појавата на обучувачот не треба да го одвлекува вниманието на учесниците. Доколку обучувачот не е уредно облечен или изгледа уморно, тоа може да им го одвлече вниманието на учесниците. Позитивниот став, високата енергија, тонот на гласот, изборот на зборови, изразите на лицето можат позитивно да влијаат на изгледот на обучувачот. Спротивно на тоа, негативниот став кон учесниците, ниското ниво на енергија, лошиот тон на гласот и изборот на зборови можат да создадат лоша средина за учење и да го намалат кредибилитетот на обучувачот.

Идеи за создавање добри презентации:

- **Облечете** се удобно и соодветно. Избегнувајте да држите презентации во облека која ве прави да се чувствувате непријатно или непривлечно. Носете ја вашата најпривлечна, професионална и удобна облека.
- **Користете** сопствен стил наместо да копирате други говорници. Помислете на динамичен говорник на кој му се восхитувате. Можете да примените некои од неговите/нејзините техники без да го имитирате говорникот. Потпрете се на сопствената личност за да создадете интересна и уникатна слика.
- **Менувајте** ги активностите на секои дваесет минути или тука некаде, бидејќи ова е типичното внимание на учесниците.
- **Кога** зборувате, бидете свртени кон публиката. Кога пишувате на табла, застанете за да можат учесниците да видат што пишувате, потоа свртете се и разговарајте со нив.

- **Смирете** ги нервите пред да зборувате. Обидете се со техника за релаксација вдишувајќи неколку длабоки вдишувања низ дијафрагмата. Дишете низ носот, задржете го здивот броејќи до три, издишете низ устата. Повтори го ова 10 пати. Исто така, направете некои брзи, едноставни вежби, како што се вртење со вратот и рамениците. Оваа вежба обично ја ослободува тензијата.
- **Дишење.** Пред да се обратите на вашата публика, земете неколку длабоки вдишувања за да бидете сигурни дека вашиот глас звучи силно и дека имате многу кислород.

Ефективен јавен говорник:

- Ги разбира потребите на својата публика.
- Се обидува да ги задоволи овие потреби колку што е можно поефективно.
- Експерт е во својата област и има опширно знаење во други области.
- Постојано се развива и подобрува во разбирањето на своите области на специјалност и способноста за ефективно претставување на материјалот.
- Ентузијастичен е за својата тема и е искрен во својата порака до публиката.
- Има пријатен глас и изглед.
- Користи примери, илустрации, аналогии и приказни за да ја направи информацијата поинтересна и возбудлива.
- Го поставува темпото за реализација на програмата за да ја одржи жива и интересна.
- Го користи вистинското ниво на хумор и драма.
- Охрабрува ангажирање и учество во групата.
- Ги прави информациите што е можно попрактични со тоа што им кажува на луѓето како да ги користат.
- Користи длабоко и широко знаење за да одговори точно на широк спектар прашања.
- Тој признава кога не го знае одговорот на прашањето, и нуди да го провери одговорот и да го пренесе на учесниците. Може да ги праша другите учесници дали го знаат одговорот.
- Им помага на слушателите да ги разберат и задржат информациите преку користење на вербални и визуелни средства како повторување, графика и учество на публиката.

Во овој момент, поделете го Работен лист бр. 6 на учесниците и побарајте од нив да ја завршат задачата опишана во него.

Фасилитирање

Можете да го започнете овој дел со читање на подкаст бр. 2 или да ја пуштите снимката од истиот.

Многу важен аспект во обуката на возрасни е фасилитирањето, односно спроведувањето на работата на групата, која е фокусирана на користење на потенцијалот на сите нејзини членови.

Вештините за фасилитирање се корисни за испорака на нови содржини, помагајќи им на учесниците да имаат подлабоко разбирање за претставената содржина и како модел на комуникациски вештини. Често, учесниците имаат најголема корист од новите информации кога имаат можност да ја обработат или да земат активно учество во откривањето на нови информации.

Таканареченото фасилитирање на обуката се разликува од стандардната презентација и бара дополнителни вештини:

- Ефикасни комуникациски вештини,
- Обезбедување на повратна врска,
- Креирање на обуката според потребите на публиката.

Фасилитирањето има многу бенефиции во процесот на учење.

Ангажирање на учесниците

Учесниците вклучени во процесот на учење имаат тенденција да се сеќаваат повеќе на она што го научиле. Бидејќи мозокот ги обработува информациите толку брзо, учесник вклучен во одговарање на прашањата поставувани од фасилитаторот е способен да се фокусира на часовите. Ангажирањето на учесниците гарантира дека тие се одговорни и активни во сопствениот процес на учење.

Градење на одговорност кај учениците

Кога учесниците се одговорни за нивното учење, тие работат повеќе за да добијат нешто од часот. Да бидеме одговорни за нашето учење може да биде нова идеја за некои учесници кои очекуваат фасилитаторот или обучувачот да бидат одговорни за тоа да им дозволат да научат нешто. Колку поактивно учесниците учествуваат на часовите, толку повеќе знаењето останува во нив откако часовите ќе завршат.

Релации обучувач - ученик и помеѓу учесниците

Истражувањето на односите во училиницата покажува дека еден од најважните аспекти на ефективната средина за учење е силниот однос помеѓу учесниците и силниот однос помеѓу обучувачот и секој учесник. Овие врски се зајакнати кога обучувачот бара од учесниците повратни информации или ги охрабрува да зборуваат за содржината.

Проценка на разбирањето на обучувачот за темата

Обучувачите можат да го измерат степенот на разбирање на темата со поставување прашања. Поставувањето прашања му помага на обучувачот да утврди дали треба да објасни нешто понатаму или да го објасни на друг начин, така што учесниците подобро ќе го разберат.

Ефикасните комуникациски вештини за фасилитирање вклучуваат:

- поставување на прашања,
- слушање и
- сумирање.

Неразделниот елемент на сите овие вештини се вербални и невербални елементи на комуникација.

Д-р Алберт Мехравиан спровел студија за вербалната комуникација и открил дека комуникацијата е поделена на следниов начин:

- 55% невербална комуникација,
- 38% тон на глас,
- 7% зборови.

Тука можете да го прочитате или пуштите подкастот бр. 3.

Често, зборовите на една личност можат дури и да го прикријат нивното вистинско значење. Фасилитаторите мора да бидат свесни за вистинското значење на пораката што ја пренесуваат на учесниците и за вербалните и невербалните пораки што учесниците им ги пренесуваат ним. Невербалната комуникација има исто значење во сите култури; сепак, истиот гест не значи секогаш исто во сите култури. Всушност, во дадена култура, истиот гест може да значи различни работи во зависност од личноста. Сепак, истиот гест

направен од истата личност скоро секогаш значи исто. На пример, кога една личност ги прекрстува рацете на градите, тоа може да значи дека ѝ е досадно од вашата презентација. Кога друга личност ги прекрстува рацете на градите, тоа може да значи дека ѝ е студено. Затоа, фасилитаторите мора да обрнат внимание на гестикулацијата на секој учесник и да утврдат што значи вознемирувачкиот гест кога личноста го прави тоа.

Поставување прашања

Поставувањето прашања соодветно гарантира дека ќе им помогнете на учесниците да учат најефикасно. Учесниците треба да почувствуваат дека вашите прашања се пријателски, а не "испрашувачки".

Затворени прашања

Затворените прашања бараат одговор од еден или два збора. Овие прашања се користат за добивање специфични факти или одговор „да/не“ од учесникот. Ако овие типови прашања се користат премногу често, учесниците може да се чувствуваат „како да се на испрашување“. Затворените прашања често почнуваат со зборови или фрази: што, дали, имаш ли, кој или каде.

Примери:

- Која е одговорот на прашањето број 3?
- Дали сте подготвени за тестот?
- Дали ги разбирате чекорите за обработка на трансакција?
- Дали ја изучувавте оваа тема?
- Кој одеше со вас?
- Каде се наоѓа изворот на овој дијаграм?

Отворени прашања

Отворените прашања ги охрабруваат учесниците да дадат подолги и поцелосни одговори. Отворените прашања често почнуваат со зборови или фрази: опиши, кажи ми како, што се случи и зошто.

Примери:

- Опиши ми ја ситуацијата.
- Кажи ми за проблемот.
- Како завршуваш дадена задача?
- Што се случи кога ја следеше новата процедура?

- Зошто методот на обука беше ефективен?

Во овој момент, поделете го Работен лист бр. 7 на учесниците и побарајте од нив да ги следат инструкциите опишани во него.

Вештини за слушање

Колку добро ги слушате вашите учесници ќе влијае на тоа колку добро ја разбирате содржината што ја презентираат. Ефективното слушање исто така гради однос со учесниците и помага да се формулира следното прашање што треба да се постави.

Клучно за ефективно слушање е:

- Тргнете ја настрана другата работа и фокусирајте се на учесникот додека слушате,
- Слушајте ја интонацијата на гласот, брзината и промените за да ги детектирате сите емоционални прашања со кои учесникот се соочува,
- Дозволете му на учесникот да заврши со зборувањето пред да почнете да зборувате,
- Сумирајте го често она што го разбравте од говорникот (учесник).

Во овој момент, поделете го Работен лист бр. 8 на учесниците и побарајте од нив да ја завршат задачата.

Потоа поделете ги учесниците во парови и дајте им го на секој пар Работен лист бр. 9 и побарајте од нив да ја извршат активноста опишана во него.

Повратни информации (Фидбек)

Повратните информации информираат за напредокот на ученикот. Пофалбата го мотивира ученикот. Повратната информација може да биде позитивна или корективна и треба да обезбеди јасни и специфични информации во врска со резултатите. Без повратни информации, возрасниот ученик останува без насока и не знае колку добро се справува со совладување на содржините од обуката. Користењето на повратни информации му помага на учесникот да го процени напредокот и да ги идентификува областите за да го зголеми својот фокус или да вежба повеќе.

Повратните информации треба да бидат:

- Навремени,
- Опипливи,
- Индивидуални,
- Комуницирани на позитивен и необвинувачки начин,
- Дизајнирани да дадат инструкции за тоа како да се поправат грешките,
- Се користат за охрабрување на учесникот да продолжи со правилно извршување на задачите,
- Со почит.

Непосредната повратна информација му овозможува на учесникот да ги корегира недоразбирањата пред тие негативно да влијаат на процесот на учење. Кога обучувачот забележува дека ученикот има неточни информации или не ја разбира материјата, треба да го пренасочи ученикот соодветно. Повратната информација треба да се даде на начин што го поттикнува ученикот кон подобрување. Фразите што го покажуваат точниот одговор или како да се изврши задача се покорисни од оние што укажуваат на грешка. „Михаил, точниот одговор на прашањето број 2 е „принос““ или „Михаил, одговорот број 2 е неточен. Каде можеш да го најдеш точниот одговор?“ се подобри начини на комуникација отколку „Михаил, одговорот број 2 е грешка“.

Повратната информација треба да се даде на позитивен и неосудувачки начин. Обучувачот презентира факти за резултатите, а не мислења за индивидуата. Осудувачки фрази би можеле да бидат: „Ви сметководителите никогаш не изгледа дека го разбирате целокупното работење.“ или „Веќе два пати ви одговорив.“

Дизајнирајте ја повратната информација на начин што вклучува инструкции за тоа како да се корегираат грешките. Дајте му на ученикот точен одговор и кажете му каде да го најде или побарајте од друг ученик да работи со него. Целта на повратната информација е да го корегира и подобри процесот на учење. Без насоки за тоа како да се корегираат грешките, образованието на ученикот во даден курс може да биде непотполно. Деталните информации треба да бидат

обезбедени како дел од повратната информација. Општите изјави треба да се избегнуваат. Кажете му на учесникот точно што направил правилно и што не, како би можело да се подобри и што било добро во тоа. Специфичната повратна информација би можела да биде: „Михаил, извештајот што го напиша ги содржеше точните бројки и беше во точен формат.“ Неспецифичната повратна информација може да звучи вака: „Михаил, извештајот што го напиша беше добар“.

Приспособување на обуката кон вашата публика

Фокусирањето на потребите на вашата публика за време на фасилитирањето е еден од клучевите за вашиот успех како фасилитатор. Треба да обрнете внимание на тоа што прават и кажуваат луѓето во класот за да се осигурите дека ги задоволуваат нивните потреби.

Приспособувањето на обуката кон вашата публика може да вклучува едно од следните:

- поминување малку повеќе време на дадена активност од планираното,
- трошење помалку време на концепт кој учесниците веќе го разбрале,
- поминување повеќе време објаснувајќи тежок концепт ако учесниците имаат тешкотии да го разберат,
- обезбедување на повеќе кратки паузи ако е подобро за учесниците отколку пократки и подолги паузи,
- прилагодување на енергетското ниво на публиката. На пример, ако вашата публика има многу високо ниво на енергија, треба да покажете барем исто количество енергија. Ако вашата публика е досадна или исклучена, можете да преминете на метод кој бара активен ангажман.

Ефективна фасилитација

Ефективните фасилитатори мора да имаат специфични вештини за да бидат ефективни за време на обуките или работилниците.

Тие вештини се:

- разбирање на луѓето и нивното однесување.
- Разбирање на групното однесување.
- ефективна комуникација со луѓето.
- презентирање веродостоен имиџ пред група луѓе.

- Ефективна употреба на четирите основни функции на ефикасен фасилитатор:
 - Емоционална стимулација,
 - Грижа,
 - Давање на значење,
 - Извршни функции.

Разбирање на луѓето и нивното однесување

Фасилитаторите треба да го знаат човечкото однесување за ефикасно да ги водат часовите и да реагираат на учесниците. На пример, фасилитатор може да забележи учесник кој не сака да одржува контакт со очите. Фасилитаторот треба да има на ум дека оваа личност веројатно е срамежлива и можеби ќе треба убедување за да учествува во одредени активности. Друг учесник кој е многу зборлив може да има тенденција да доминира на часот. Фасилитаторот треба да сфати дека учесникот можеби треба да биде ограничен колку да зборува, но во исто време да му се дозволи повремено да ги искаже своите мислења.

Разбирање на групното однесување

Групното однесување е под влијание на членовите на групата, нивните односи меѓусебно и други надворешни фактори. Фасилитаторите треба да соберат информации за публиката и односите меѓу нејзините учесници пред часот, што ќе овозможи подобра подготовка за часот. Управувањето со личностите на луѓето во група не е секогаш нешто за кое фасилитаторот може да се подготви. Фасилитаторот мора да набљудува и анализира за време на часот како учесниците комуницираат меѓусебно.

Обучувачот треба да инспирира почит меѓу учесниците, покажувајќи дека го почитува секој човек и го цени неговото мислење. Како што специфични луѓе во групата комуницираат меѓусебно или како што учесниците комуницираат со обучувачот, може да го постави тонот за целата група и колку групата ќе добие од часот.

Ефективна работа и комуникација со луѓе

Бидејќи фасилитаторите мора да бидат способни да набљудуваат однесување и да ги приспособуваат своите сопствени активности за да управуваат со луѓето во училищата,

фасилитаторите мора да имаат искуство во работа и комуникација со луѓе. На пример, ако нов фасилитатор е унапреден од позиција каде што работел на производствена линија во фабрика и немал искуство во интеракција и комуникација со колеги, ќе треба да стекне искуство во интеракција и комуникација со луѓе за да биде ефективен фасилитатор.

Претставување веродостоен имиџ пред групата

Фасилитаторите треба да се чувствуваат удобно пред групата и да покажат самодоверба. Бидејќи вештината на фасилитација вклучува поставување прашања и добивање повратни информации од учесниците, фасилитаторот не смее да остава впечаток дека не е запознаен со темата или дека се плаши да го објасни концептот.

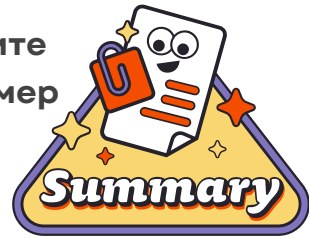
Ефективно користење на четирите основни функции на еден ефективен фасилитатор.

- Емоционалната стимулација е начин фасилитаторот да предизвика емоции кај учесниците за да го подобри нивното разбирање или да ги ангажира во учењето. Вештиот фасилитатор покажува грижа за учесниците, што помага да бидат мотивирани да учат и да одговараат попозитивно на фасилитаторот.
- Грижата исто така ги охрабрува учесниците да преземат ризици при учење на нови информации. Кога фасилитаторот се грижи за нив, тие се чувствуваат помалку загрозени и поверојатно ќе одговорат и ќе учествуваат во активностите.
- Давање на значења е начин на кој фасилитаторите создаваат вистински реални значења на дадени концепти. Ова го постигнуваат со давање примери или со поврзување на активност на часот со работата на учесникот.
- Извршната функција се однесува на управување со логистиката и активностите во училницата. Фасилитаторот не се однесува како диктатор; сепак, тој или таа е одговорен за одржување на соодветниот тек на часот и задржување на вниманието на учесниците на презентираната тема.

Тука, поделете ги учесниците во парови и дајте му на секој пар Работен лист бр. 10 и побарајте од нив да ја завршат задачата опишана таму.

Модул 4 Резиме

Како дел од затворањето, имајте групна дискусија за најважните аспекти на образованието за возрасни. Подолу се дадени пример прашања за дискусија.

Прашања за дискусија:

1. Како разбирањето на принципите на учење кај возрасни може да ја зголеми вашата ефикасност како тренер?
2. Како можете да го вклучите принципот на автономија во вашите сесии за обука за подобро да ги ангажирате возрасните ученици?
3. Споделете пример за тоа како можете да дизајнирате активности за учење кои се надоврзуваат на претходните искуства на возрасните. Зошто е важно искуствата за учење да бидат релевантни за животот на возрасните ученици?
4. Како да се осигурам дека моите сесии за обука се корисни?
Дискутирајте за некои практични стратегии за промовирање на независно учење кај возрасните ученици.
5. Како креирате поддржувачка средина за учење која ги охрабрува возрасните ученици да преземаат ризици и да учат од своите грешки?
6. Споделете некои техники за оценување на подготвеноста на возрасните ученици и соодветно прилагодување на вашиот пристап за обука.
7. Како можеме да ја користиме технологијата за подобрување на искуствата за учење кај возрасни додека ги прифаќаме различните стилови на учење?
8. Кој е улогата на повратните информации во учењето кај возрасните и како може да се обезбедат ефективни повратни информации од возрасните ученици?
9. Потсетете се на последната сесија за обука што сте ја воделе. Како ги примените принципите на учење кај возрасните и кои беа резултатите?

По дискусијата, побарајте од учесниците да направат тест за проверка на знаењето стекнато за време на обуката.

Заблагодарете им се на вашите учесници за учеството во обуката. Во овој момент, најважно е обучувачот да ги сумира спроведените активности.

Клучните точки што беа дискутирани треба да се истакнат како референца за целата содржина разгледана за време на обуката.

Во овој момент, исто така, има време за:

- Прашања од групата – ако не го знаете одговорот на сите прашања, ќе го обезбедите по проверка преку е-пошта
- Заклучоци – можете да создадете заедничка мапа на заклучоци со учесниците на флипчарт или да ја сумирате работилницата во дискусија
- Прашалник за евалуација – повратна информација за обучувачот
- Дипломи за учесниците и благодарници за учеството

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската унија или Европската извршна агенција за образование и култура (EACEA). Ниту Европската Унија, ниту EACEA не можат да бидат одговорни за нив.

Сите резултати развиени како дел од проектот „LEARNING OUTCOMES in Adult Education” се достапни под отворени лиценци (CC BY-SA 4.0 DEED). Тие можат да се користат бесплатно и без ограничувања. Забрането е копирање или обработка на овие материјали во целост или делумно без согласност на авторот. Доколку се користат резултатите, неопходно е да се наведат изворот на финансирање и неговите автори.